

PIEKSÄMÄKELÄISET TALVISODASSA

30.11.1939-13.03.1940

Pieksämäkeläiset asevelvolliset palvelivat Talvisodan alkaessa pääosin Savon Jääkärirykmentissä Käkisalmissa, Huoltorykmentissä Viipurissa ja Uudenmaan Rakuunarykmentissä Lappeenrannassa ja joutuivat näin ollen joukko-osastojensa mukana Talvisotaan,

Pääosa reserviläisistä palveli Jalkaväkirykmentti 37:n toisessa pataljoonassa. Reserviläiset kokoontuivat saamansa YH-määräyksen (ylimääräiset harjoitukset) mukaisesti Keskuskansakoululle perjantaina 13.10.1939 klo 21.00. Sieltä heidät kuljetettiin junalla Mikkeliin, missä e.m. pataljoona perusteltiin ja varustettiin viikossa sotatoimikuntoon.

Mikkelissä pataljoona kuormattiin junaan ja kuljetettiin Pieksämäen kautta Laatokan Karjalaan Suistamon asemalle, jossa se purettiin ja marssitettiin Koiton kylään telttamajoitukseen. Marssille lähdettiin taas 28.10. ja tultiin mutkan kautta Leppäsyrjään, jossa viivytettiin kaksi viikkoa linnoitustöitä tehden. Sunnuntaina 5.11. pataljoona kuormattiin junaan Leppäsyrjän asemalla ja kuljetettiin Uuksuun, jossa purettiin aamuyöllä ja marssitettiin Uuksujoen vartta ylöspäin. Siellä komppaniat sijoittuivat noin 10 km:n matkalle ja aloittivat linnoitustyöt. Näissä asemissa oltiin aina sodan alkamiseen asti.

Aamulla 30.11. alkoi kuulua tykkien jyskettä etelän suunnalta ja sota arvattiin syttyneeksi. Seuraavana päivänä pataljoona siirrettiin Pitkärannan eteläpuoliseen maastoon ja sitä seuraavana päivänä lähelle Uuksua. Aamuyöllä 3.12. marssittiin kohti Tulemajokea, missä asetuttiin aseisiin Tulemajoen varteen. Siellä saatiin sodan ensimmäinen tulikosketus venäläisiin. Pian tuli uusi marssikäsky ja alkoi erittäin vaivalloinen paluumarssi takaisin Uuksujoen varteen. Tämä kaksi vuorokautta yhtämittaa ilman ruokaa ja lepoa kestänyt retki vaati sodan ensimmäiset uhrit, kun joitakin hevosia lasteineen suistui sillalta Uuksujokeen.

Kauan pataljoona ei saanut olla syksyn aikana rakentamissaan asemissa, kun se 8.12. siirrettiin Ritilään: miehistö kuorma-autoilla ja kuormasto ajoi Laatokan rantatietä. Pataljoona miehitti noin 10 km:n puolustuslinjan Laatokan rannasta Kitilän kautta Ruokojärvelle. Tällä puolustuslinjalla alkoivat 11.12. ajoittain hyvinkin kiivaat taistelut, jotka kestivät aina 19.12. saakka, jolloin pataljoona siirrettiin lepoon lähelle Kytösyryjään. Pataljoona oli saanut tulikasteensa ja torjunut kunniakkaasti viikonajan ylivoimaiset vihollisen hyökkäykset.

Joulu vietettiin pääosin levossa ollen, mutta 27.12. pataljoona lähti taas liikkeelle ja joutui 31.12. Ruhtinaanmäen kiivaisiin ja monivaiheisiin taisteluihin, jotka päättyivät Ruhtinaanmäen lopulliseen valtaukseseen 2.1.1940.

Tämän jälkeen pataljoonan sota muuttui ns. mottisodaksi. Komppaniat siirtyivät vihollisen selustaan ja katkaisivat muiden yhtymien kanssa teiden suunnassa edenneiden vihollisten selustayhteydet, jolloin muodostui useita motteja, joilta puuttuivat huoltoyhteydet »ilmasiltaa» lukuunottamatta. Näissä taisteluissa kypsytettiin motteja estämällä apujoukkojen tulot ja ulos murtautumiset. Kun motissa olleiden ruokavarat olivat loppuneet ja hevoset syöty, niin monet antautuivat, jolloin saatiin paljon sotavankeja ja sotasaalis-ta. Mutta oli joitakin motteja, jotka kestivät niin kauan, että rauhan tulo pelasti viholliset.

Suurimmat motit olivat ns. Kenraalimotti eli Lemetinmotti sekä Saarijärven, Koirinojan ja Lavajärven motit.

13.3.1940 klo 9.15 tuli puhelinsanoma. että rauha oli tehty ja tulitus lopetetaan klo 11.00.

Pataljoona lähti samana päivänä klo 16.00 marssille Kenraalimotin halki johtavaa tietä pohjoiseen ja oli 14.3. Suistamon pysäkillä, jossa lepo ja ruokailu. Marssi jatkui Ruskealan ja Kiteen kautta Tohmajärvelle, jossa tehtiin 20.4. saakka varustelutöitä. Sitten pataljoona siirtyi 21 - 22.4. Rääkkylän Rasinvaaraan, jossa aloiteltiin kotiuttaminen ikäluokista 1898-1899 alkaen.

Pataljoonan tappiot olivat 7 upseeria, 18 aliupseeria ja 91 miestä. Pieksämäen kauppalasta ja maalaiskunnasta kaatui yhteensä 40 miestä. Näiden lisäksi haavoittuneita oli ainakin kaksinkertainen määrä.

Pataljoonan komentajina toimivat aikajärjestyksessä kapt. I. Tuominen, kapt. Vuorimaa, ev.ltn. Martti, ltn. Aku Airaksinen, majuri Kainuvaara ja majuri A.K. Pihlajamaa.

Komppanianpäälliköt: Esikuntakomppania ltn Onni Hänninen ja hänen kaaduttua 18.12 ltn V. Pasanen, 4. K. ltn Aaltonen. 5. K. ltn Topi Laaksonen. 6. K. jääk.ltn Birger Nylander, Olavi Renkonen ja ltn Talvitie. Konekiväärikomppania ltn Aku Airaksinen.

Pataljoonan peitenimi oli sodan alkuvaiheella KRAPU ja myöhemmin PUOLUKKA.

PIEKSÄMÄKELÄISET JATKOSODASSA 25.6.1941-27.4.1945

Liikekannallepano tapahtui 17.6.1941. Pääosa Pieksämäen Yhteiskoululle kokoontuneista pieksämäkeläisistä reserviläisistä joutui jatkosodan alussa Jalkaväkirykmentti 49:ään. Osa palveli myös JR 7:ssä, jossa oli paljon pieksämäkeläisiä asevelvollisia. Vanhempia talvisodassa olleita reserviläisiä sijoitettiin it-joukkoihin. Osa asevelvollisista ja myöhemmin palvelukseen kutsutuista oli hajallaan eri joukko-osastoissa kaikilla rintamilla.

J 49:n komentajana oli everstiluutnantti Ilmari Järvinen ja JR 7:n komentajana eversti Armas Kemppi. Rykmentit kuuluivat 2. Divisioonaan, jonka komentaja oli eversti Aarne Blick.

Divisioona lähti hyökkäykseen 31.7. Saaren ja Simpeleen pitäjistä. JR 7 joutui heti Saaren pitäjän Tyrjän kylässä raskaisiin ja verisiin läpimurtotaisteluihin, jotka kestivät viisi päivää. Näissä taisteluissa rykmentti menetti kaatuneina noin 400 ja haavoittuneina 1470 miestä. Läpimurron tapahduttua rykmentit etenivät nopeasti saavuttaen Laatokan rannan jo 9.8. Vuoksi ylitettiin 20.8. ja edettiin kohti vanhaa rajaa, joka myös ylitettiin ja tultiin Inkeriin, jossa JR 49:n tavoite Valkeasaari saavutettiin 9.9. ja samana päivänä JR 7 saapui Ohtaan. Näin olivat molemmat rykmentit saavuttaneet niille asetetut tavoitteet ja ne aloittivat välittömästi varustaa puolustusasemia asemasotaa varten.

Molemmat rykmentit olivat aina 9.6.1944 kestäneen asemasotavaiheen aikana puolustusasemissa linjalla Lempäälä - Ohta - Lampijärvi. Asemasotavaiheen aikana oli divisioonan komentajaksi tullut kenraalimajuri I.A.E. Martola. JR 49:n komentajaksi eversti F.R. Wahlbeck ja JR 7:n komentajaksi everstiluutnantti Adolf Ehnrooth.

Venäläisten suurhyökkäyksen alkaessa 9.6.1944 oli JR 49 puolustuksessa linjalla Lempäälä - Ohta, josta se vetäytyi viivytystaisteluja käyden reittiä Lappalaisenmäki 12.6., Vuottaa 13.6., Siiranmäki 14. - 15.6., Punnus 18.6. ja Vuosalmi 19.6.

JR 7 oli puolustuksessa linjalla Ohta - Lampijärvi, josta se vetäytyi saarroitusvaaran takia Uusikylän (12.6.) kautta Siiranmäkeen 12.6. Täällä taisteluosasto Ehnrooth vahvistettuna mm. JR 49:n pataljoonilla kävi voitokkaasti ankarat torjuntataistelut läpimurtoon pyrkiviä venäläisiä divisioonia vastaan. Osasto Ehnrooth vetäytyi 16.6. käskystä Siiranmäestä Punnukseen 18.6. ja sieltä edelleen Vuosalmelle 19.6. osan

jäädessä Äyräpään harjanteelle sillanpääasemaan Vuoksen etelärannalle.

Tämän jälkeen venäläiset hyökkäsivät jatkuvasti Äyräpään sillanpääasema vastaan ja muuallakin Vuosalmella. He aloittivat 4.7. rajun läpimurtohyökkäyksen, joka pakotti suomalaiset vetämään viimeiset väsyneet joukkonsa rippeet pois sillanpääasemasta Vuoksen pohjoispuolelle. Monet hukkuivat Vuokseen ja noin 80 sotilasta jäi sotavangiksi.

Venäläiset suorittivat 9.7. onnistuneen ylimenohyökkäyksen Vuoksen yli leveällä rintamalla. He onnistuivat jonkin verran laajentamaan sillanpäättä 18.7. saakka kestäneissä kiivaissa taisteluissa, joihin suomalaiset joutuivat tuomaan kaikki saatavissa olevat apuvoimat. Tähän venäläisten voimat sitten loppuivatkin ja sillanpääasema pysyi sellaisenaan aina aselepoon 4.9.1944 saakka.

Kun venäläisten kaikki kolme läpimurtoyritystä Suomen valtaamiseksi, Tali-Ihantala, Viipurinlahti ja Vuosalmi, olivat epäonnistuneet, alkoivat he suurpoliittisen tilanteen johdosta siirtää heinäkuun puolivälin jälkeen joukkojaan Keski-Euroopan rintamille, missä kilpajuoksu Berliiniin oli alkanut.

Näissä jatkosodan viimeisen kesän taisteluissa Valkeasaarella, Siiranmäessä, Äyräpäässä ja Vuosalmella tapasi myös moni pieksämäkeläinen mies ja nuorukainen matkansa päin.

Sota ei kuitenkaan vielä tähän päättynyt, vaan saksalaiset oli karkotettava välirauhan sopimuksen mukaisesti Pohjois-Suomesta. Lappi oli lopullisesti vapaa vihollisista 27.4.1945. mikä päivä on virallinen sotatoimien päättämispäivä. Tämä sotaretki vaati vielä kolmen pieksämäkeläisen nuorukaisen hengen.

Pieksämäen sankarihautaan on haudattu tai sinne kentälle jääneinä siunattu noin 300 sankarivainajaa. Hautakiviä on 296.

Sodat vaativat raskaat lunnaat, mutta Suomi säilyi itsenäisenä.

JAAKKO VAUHKONEN